

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

In studiosum captum amore. Emblema CIX.

[urn:nbn:de:bsz:31-127360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-127360)

Ad Esdra, quo loco veritatem tege, vino,
fœmina potentiorum arguit: de quo id le-
gimus ἀδελφαι:

Rex, mulier, vinū, pra cūctis fortiter urgent,
Sed inter omnes Veritas victrix manet.

Item ad eum modum:

Magna meri vis est, fortis rex, fœmina for-
tis:

Fortis que cum sint, Verum tamen omnia
vincit.

Potest idipsum nō inconcinne intelligi de
amore virtutis, de quo paulo post. Sic e-

tiam allegoricè de sancto Christianorum
in Deum flagrante amore, qui quoscunq;
alios turpes & depravatos amores, puta
mundi oblectamenta & carnis illecebras e-
gregiè dissipat. Poterit deniq; fulmen hoc
à Cupidine concussum traduci ad id, quod
dici solet, Amore plus quam vi effici, quod
in quadam Epist. expressit D. Hierony-
mus: Iugenia quidem, inquit, liberaliter
educata facilius verecundia quam metus
superat. Sed hæc indicasse sufficiat.

Amor Nis
vinit.

Amor
plus po-
test quam
vis.

In studiosum captum amore.

EMBLEMA CIX.

IM M E R S V S studijs, dicundo & iure peritus,
Et maximus libellio.
Helianiran amat, quantum nec Thracius umquam
Princeps sororis pellicem.
Pallada cur alio superasti iudice Cypri?
Num sat sub Ida est vincere?

COMMENTARIUM

I. SEDET vir grauis, habitu doctorali, cui astat hinc Pallas armata, illinc Venus nuda cum suo Cupidine; ille vero a Pallade auersus, se ad Venerem tanquam amplexurus vertit. Primus quisq; versus est Heroicus: secundus quisq; est Iambicus Archilochicus dimeter, quatuor Iambis constans, receptis tamē spondæis in locis imparibus.

II. EMBLEMA hoc in Hieronymum Paduanum scriptum, videtur sumpsisse Alciatus ex Græco Pauli Silentarij, quod sic habet:

ὁ πρὶν ἀμαλθάκτισιν ἐνὶ φρεσὶ ἦδ' ὄν ἐν ἡσυχίᾳ
ἰστοροῦσα παύσει θεσπὺν ἀπειράμενος
γυιοβόροισι βελίεσσιν ἀνίμβατος ὁ πρὶν ἰσάτων
ἀυχένα σοι κλίνας κύπρι μεσαιπόλιος,
δίζο με καὶ χαλκίωσα σφῆν' ἐνι πάλαι
δα νικῆς
νῦν πλῆρον, ἢ το πάρος μήλαρ ἴσ' ἐπαρίδων.

Senex est, qui conqueritus se, cum iuuenis esset, celo amoris inuolabilem fuisse: atate autem prouectum amoris iugo cogi. Epigramma ferè ita Latine sonat:

Acer erā, ut primis inuicta mente sub annis
Ocelliferæ spreni dulcia iura Dea:
Missilibus nec eram diris violandus amoris,
Qui tua nunc canis sub iuga vado Venus.

Suscipe ornans, tetriga victa tibi Pallade cessit
Quam prius Hesperidum munere maior honos.

Qui prius duris in præcordijs iucundam in pubertate

Ocelliferæ Paphiæ legem recusauit;
Membriuoris telis imperuius quæ prius eram, amoribus

Collum tibi inclino, o Venus [ego] semicanus.

Suscipe me lætunda, sapientem quia Pallada vincis
Nunc magis, quam olim pomo ex Hesperidum.

Quæ prius in duris florenti atate medullis,
Nulla mihi astrifera cura foret Paphia:
Nullus amor potuit nostros abducere sensus:
At Venus, heu, canas nunc tibi subdo comas.

Me iam admitte: magis doctam tu Pallada vinces,

Quæ quondam pomo vicevis Hesperidum. Vide num huc referre possis initium Odes undecimæ Epodi Horatiani:

Pecti, nihil me, sicut antea, iuuat
Scribere versiculos amore perculsum graui, &c.

Alio sensu ab Ouidio dictum inemini elegia tertij Amorum, qua Tibulli mortem deslet:

Ecco puer Venoris forte euer famos pharetra.
Et fractos arcus, & sine luce facem.

Amorem etiam suis destitutum armis descriptit initio eiusdem operis amatorij his verbis:

Quis tibi, saue puer, dedit hoc in carmine iuris?

Pieridum vates, non tua turba sumus.
Quid, si praxipiat flaua Venus arma Minerva?

Ventilet accensas flaua Minerva faces? Ad hunc locum placet adgregare Iones ac Iuuaes Tibulli numeros, eleg. 1.

Interea dum fata sinunt, inuergunt amores:
Iam veniet cæcævis nox adoperta caput.

Iam subrepet iners ætas, nec amara decebit,
Dicere nec cano blanditias capite.

IMMERSVS studij] totus in studijs occupatus. Translatio ab aquis

Dicundo & iure peritus] Iuris peritus, peritus iuridicundo.

Et maximus libellio] Libellio dicebatur veteribus, quem nos tabellionem vocamus. Græcè γραμματιστὴς dicitur. Sed hoc loco quendam insigniter litteratum, & eum, qui libris penè immortuus fuerit, intelligi rectè indicat Pignorius.

Helianivam amat] Alij legunt Heliohoram adamat, quod non displicet, cum id nomen puellæ læpius in Græcis epigrammatis reperit inueniatur, nulla tamen historia vel fabula præuia.

Quantam nec Thracius unquam.] Hac patium collatione turpem amorem significat, qualis fuit in Tereo Thraciæ Regis Teretis, qui Philomelæ iuencule, Prognæ vxoris sorori, stupram intulit. Fabulam repetit ex Ouid. 6. Metamorph. & supra ex Emblem. 70. Stockhamerus arbitratur hic per Thraciam principem intelligi Iouem, qui hæc fuit & regnavit in insula Creta, quæ in Thracia

III.

Libellio.

Teretis.

Thracia

Thracia est, vt Cicero lib. 3. de nat. Deor. Pellicem autem facit Semelem, de qua alibi. Sed certè mihi hæc opinio non ita ardet, sicut prior.

Sororis pellicem] intelligit Philomelam Procnes forem, quæ sic apud eundem Ouidium :

---Pellex ego facta sororis.

Pellex:

Dicitur autem pellex à pellendo, quia concubina pellit è lecto propriam uxorem. Sed de hoc vocabulo plura diximus Emblem. 49.

Pallada cur alio &c.] ò Venus, cur iterum superasti Palladem? num sat erat semel in monte Ida te victicem fuisse? Hæc apostrophe gratiam addit, eaq; tacite significat, quam sint ad libidinem propensi, qui ab ea in primis deberet esse alienissimi.

Cypri:

Cypri.] Cypri, vel Cypria, Veneris cognomè, à Cypro insula, luxui deditissima. Iustin. lib. 18. D. Augustin. Ciuit. lib. 4. c. 10. alijque plures, & nos supra Emblem. 77. Dicitur autem Cypri. ἀπό τῆς κίβητος, quod est parere seu producere, quia Dea fit fecunditatis. Horat. lib. 1. Carm.

Sic te diua potens Cypri.

Ida:

Num sat sub Ida &c.] Alludit ad iudicium Paridis sub monte Ida circa Troiam editissimo, vbi Paris inter Iunonem, Palladem & Venerem de pulchritudine cõtententes, pro Venere sententiã tulit, eiq; aureum pomum adiudicauit, in quo scriptũ erat, Pulchrum pomum, pulchrum donum, pulchrior accipias. Vnde Paris in epistola ad Helenam :

Cum Venus, & Iuno, Pallasq; in montibus Ida

Corpora iudicio supposuere meo.

Sed quia fabula hippocri & tonforibus nota est, huc non apponam. Si tamen plenissimè & festiuè descriptam illam cupis, consule Daretæ Phrygiũ de bello Troiano per totum secundum: & Lucianum in Iudicio Paridis, &c. Huc refero festiuum epigramma, quod habetur lib. 4. Antholog. εἰς ἀγροδίτην, τῆς ἀδελφότητος.

Παλλὰς τὰν Κυθέρειαν ἔνοπλον εἶπεν ἰδύσα.

Κύπρι, θίλεις ἔτως ἰς κρῖσιν ἰρχόμεθα; ἢ δ' ἀπαλὸν γελᾶσσα. τί μοι σάκος ἀντίον ἀρειν;

ἢ γυμνὴ νικᾷ πᾶς ὅταν ὄπλα λάβω; Id ego in gratiam philologorum sic Romanæ ciuitati donauit:

Pulchram cum Pallam Venerem vidisset in armis :

Nunc in iudicium vis veniamus? ait.

Molliter hac videns: scutũ cur arripis in me?

Nuda en te vici, quid faciã arma ferens?

Ad verbum sic sonat :

Pallas Cythereiam armatam videns dixit :

Cypri, vis vt in iudicium veniamus?

Illa verò molliter risit : Quid clypeum aduersum me sumis?

Si nuda vinco, quomodo cum arma capio?

IV.

Origo Emblematis.

Ex Guicciardino Italo, scriptore historiæ diligenti ac erudito, didici, Epigramma hoc Alciati speciatim scriptũ fuisse in Hieronymum Paduanum, doctum quidẽ hominem, sed qui amatoriam etiam tractaret. Quod & generatim traduci potest in quosdam doctrinæ gloria celebres, qui amore turpi excæcati videre non possunt, quantum vitæ suæ & famæ detrahant. Pudet sanè referre miram amantium amentiam, quæ nõ modò occupat rude vulgus, vbi consuetudine in naturam versa furor omnibus excusabilis; sed etiam doctos homines quam plurimos, sui nominis oblitos, qui hac percussi non leuiter infania, disciplinarum liberalium (quibus ingenium perficitur, boniq; mores inferuntur) cultum natiuum turpissima Veneris labe infamant. Tales fuerunt apud Græcos Callimachus, Sophocles, Philetas, quos secuti proximè Catullus, qui Lesbiam; Tibullus, qui Deliam; Propertius, qui Cynthiam; Naso, qui Corinnam, versusuam mira luxuria celebrarunt: atq; vnde morum infamiam mererantur, eloquentiæ gloriam sunt consecuti. Tolerabilior inter hos Sappho, nam etas, sexus, animi leuitas puellam excusant. Sed quid Anacreonti facias? Quid Alceo? quorum vterq; non modo poeta insignis, sed vir fortis, & rebus gestis in sua republica clarus fuit. Quanquam quid Poetas, quibus nescio vnde est maior licentia data, & non potius vitæ duces arguã Philosophos? Plato Philosophorum princeps, imò Deus, (vt aiunt) de amoribus suis etiam turpibus (quanquam vero Philosopho nulla libido non turpis & inconcessa sit) multa licentius scripsit, quàm quibus Platoniam nomen præfigendum esset. Scripsit tamen, & scripta extant, neque tam celebris famæ notam neq; iudicium posteritatis erubuit, curam hæc metumq; omnem vincere im-

Qui inter doctos amori operam dederunt.

petu passionis animam virgentis, stylique dulcedine calamus excitantis: quæ vel in turpi pudendaq; materia tanta illi est, vt (pace tanti viri dixerim) Epicureis in rebus magis quàm in Platoniciis Platonici ingenij cernas radios. Certamen eiusmodi inter Palladem & Venerem etiã nunc durat, quodq; crebro accidat, plerisq; etiam viris bonis (qui eo fortasse non tam inuiti hæret) videtur esse ludus. Quo loco referre placet quæ Paulus Iouius, ætatis nostræ historicus excellentissimus, de Augustino Nypho Philosophiæ professore retulit. Susceptis enim liberis & vxore senescente septuagenarius senex, puellæ citra libidinem impotentem amore correptus est vsque ad insaniam, ita vt pleriq; Philosophum senem atq; podagricum ad tibie modulos saltantem miserabili pudore conspexerint: vnde illi maturatum vitæ exitum constat. Melius quidem Panatius, qui adolescentulo quærenti, an sapiens amaturus esset: De sapiente, inquit, videbimus: mihi & tibi, qui à sapiente longè absumus, non est committendum vt aliquando incidamus in rem tam commotam & impotentem, alteri emâcipatam, & vilem sibi. Marcus etiam Tullius mortua coniuge, ab amicis vocatus ad secundas nuptias: Vix possem ego, inquit, eodem modo vxori & sapientiæ studio dare operam. Quo referam illud Chryssippi: Cû enim dixisset quidam sapietem amore non capi, testimonio esse Menedemum, Epicuram, & Alexinum: Hac ego, inquit, ratiocinatione vtat: Si Alexinus ille dissolutus, & Epicurus insensatus, & Menedemus canis ac delirus (sic enim ab Eretrigibus dicebatur) amore capti non sunt: nec sapiens quidem eo capietur. Sed quia de turpis amoris quibusdam affectis non nihil attigi ijfq; maximè quibus eruditi pleriq;

Augustinus Nyphus Philosophus.

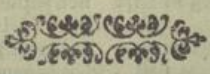
& qui sapientiam proficetiar, argui nonnquam solent, nescio an huc rectè audeam conijcere τῆς ἀφροδίτης, id est, Veneris, ἀφροδίτην, quam παρὰ τὸ ἀφραίνειν à desipiendo non ineptè quidã desectunt. quod confirmat Euripides in Troadibus his versibus:

τὰ μωρὰ γὰρ πάντ' ἰσὶν ἀφροδίτη βρατοῖς, καὶ τῶν μὲν ἀρθῶς ἀπορούνης ἀρχὴς θεῶς ὕβρις, stulta est Venus mortalibus, Relictq; nomen capie à dementia.

Et Cytheream, Veneris nomen, Grammatici desectunt παρὰ κούθειν τὸν ἔρωτα, τούτῃ κρύπτειν ἀισχρὰν μίσην: quia, vt inquit Cicero l. de Officijs, qui ad voluptatem corporis paulò sunt propensiores, quàm uis ea capiantur, occultant & dissimulant tamen appetitum propter verecundiam. Sed redeo ad carceres; Pallas scientiarum præles tunc superatur à Venere, quando literarum studiosi ommissis libris liberis operam dant, & sceminas sectari institunt, vnde integra exhauriuntur patrimonia, & dilapidatur in lupanaribus & popinis, nihil que ab egregijs Academijs reportatur, quàm ignorantia & contaminatissimi mores. Et hi tales merito faciunt, quod aliquãdo quidã iuuenis, qui in celebri Gymnasio sine fructu tempus terens, cum à parentibus rudis disciplinarum, ac penitus expers renocaretur, equo insidens, & iam iam abiturus, tabellionem adhibitis aliquot testibus ad se vocauit, ac verbis cõceptis sanctè iurauit, se nihil profus literarum ab illa Academia ablatum. Itaq; si quid eruditionis posthac quacunq; incuria decideret scholasticis, aut periret, diligenter se iam contestati, ne sua culpa id accidisse suspicarentur, neve penes se huiusmodi rem vnquam quærerent.

Cytherea

De studiis signa no.

Α' ὑτίσας